

Razvoj glazbene kreativnosti djece predškolske dobi

Četa, Donika

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:197127>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-22**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

DONIKA ČETA

RAZVOJ GLAZBENE KREATIVNOSTI DJECE PREDŠKOLSKE DOBI

Završni rad

Pula, srpanj, 2021.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

DONIKA ČETA

RAZVOJ GLAZBENE KREATIVNOSTI DJECE PREDŠKOLSKE DOBI

Završni rad

JMBAG: 0116103151, izvanredni student

Studijski smjer: Preddiplomski stručni studij Predškolski odgoj

Predmet: Metodika glazbene kulture

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Povijest umjetnosti

Znanstvena grana: Muzikologija i etnomuzikologija

Mentor: izv. prof. dr. sc. Mirna Marić

Pula, srpanj, 2021.

Sadržaj

1. UVOD	1
2. KREATIVNOST	2
2.1. Pojam kreativnosti.....	3
2.2. Razvoj kreativnosti	6
3. GLAZBA	7
3.1. Što je glazba.....	8
3.2. Glazba kroz povijest.....	8
3.3. Izražajna sredstva glazbe.....	9
4. GLAZBA I ODGOJ KROZ POVIJEST	12
5. BLAGOTVORNOST GLAZBE	14
6. GLAZBENE SPOSOBNOSTI.....	18
6.1. Darovitost	20
6.2. Talent.....	22
7. POTICAJ DAROVITIH	23
7.1. Razvoj glazbene darovitosti.....	25
7.2. Znakovi glazbene darovitosti.....	27
8. KREATIVNI ODGOJITELJ – KREATIVNO DIJETE	27
9. RAZVOJ DJEČJIH GLAZBENIH SPOSOBNOSTI	29
9.1. Aktivno i pasivno slušanje glazbe	32
9.2. Ples	34
10. METODIČKE UPUTE ZA DJEČJE GLAZBENO STVARALAŠTVO	35
10.1. Pjevanje	36
10.2. Brojalica	36
10.3. Pokretne igre	37
11. ZAKLJUČAK.....	39
12. LITERATURA.....	40
13. POPIS SLIKA.....	42
14. POPIS TABLICA.....	43
SAŽETAK.....	44
SUMMARY	45

1. UVOD

Poznato je da život bez glazbe ne možemo zamisliti i svjesni smo da glazba ima veliku snagu djelovanja na svakog pojedinca. Određena melodija, pjesma ili skladba često nas podsjeća na određene životne situacije koje se pretvaraju u vječne uspomene. Glazba je naša veza s prvim plesom, najdražim filmom, emocijama za rođenje djeteta, te za razne lijepe, vesele ali i tužne svečanosti, no uz sve navedeno posebno se nameće pitanje koja je uloga glazbe u odgoju i obrazovanju djece i mladih. Upravo je odgojni činitelj bio motiv iz koje je proizašlo moje osobno zanimanje za temu ovog završnog rada. Način na koji glazba utječe na razvoj dječje kreativnosti, na njegov psihofizički i emocionalni život, te koja je uloga i kakvo je mjesto odgojitelja koji zajedno raste s tim djetetom.

Rad je podijeljen na devet poglavlja: „Kreativnost“, „Glazba“, „Glazba i odgoj kroz povijest“, „Blagotvornost glazbe“, „Glazbene sposobnosti“, „Poticaj darovitih“, „Kreativni odgojitelj – kreativno dijete“, „Razvoj dječjih glazbenih sposobnosti“ „Metodičke upute za dječje glazbeno stvaralaštvo“.

U prva tri poglavlja govori se općenito o pojmovima vezanim uz kreativnost i glazbu, te od kakvog je značaja bila glazba u odgojno-obrazovnom procesu u određenim povijesnim razdobljima.

U četvrtom poglavlju se govori o moći koju glazba ima, te o njezinom utjecaju na emocionalno stanje djece predškolske dobi.

Peto poglavlje posvećeno je pojmovima „Darovitost“ i „Talent“, te kako prepoznati i razvijati iste kod djece predškolske dobi.

U šestom poglavlju govori se o razvoju i poticaju glazbene darovitosti, te kako se ona njeguje i o znakovima glazbene darovitosti i kako ih prepoznati.

Sedmo poglavlje posvećeno je kreativnom odgojitelju, čija je uloga jako važna u djetetovom razvoju. Bez kreativnog odgojitelja nema ni kreativnog djeteta.

Posljednja dva poglavlja govore o razvoju dječje glazbene kreativnosti, te o metodičkim uputama za buduće odgojitelje kako provoditi glazbene aktivnosti u vrtićima.

2. KREATIVNOST

Kreativnost definiramo kao „sposobnost stvaranja jedinstvenoga i novoga rješenja, ideja ili proizvoda. Rezultati moraju biti originalni i statistički rijetki. Kreativni uradak mora u nekoj kulturi biti ocijenjen vrijednim, korisnim i uporabljivim jer sve što je novo i drukčije nije uvijek i kreativno već je često neprihvaćeno ili čudnovato“ (preuzeto iz www.enciklopedija.hr/kreativnost).

Prema Johnu Cleesu nagrađivanom britanskom komičaru, piscu, glumcu i redatelju kreativnost je samo novi način razmišljanja o svijetu. Zanimljivo je da je izvorno prezime Johna Cleesa bilo Cheese (eng. sir) što je njegov otac radi mogućeg utjecaja okoline promijenio u Cleese. Njegova namjera možda nije imala veze s kreativnošću, ali je ipak drukčije razmišljao. Novi način razmišljanja možemo usporediti sa osobama prošlih stoljeća. To su sve bili obični pojedinci s vizijama i novim rješenjima koja su promijenila svijet. Možda je modnim dizajnerima bila dovoljna misao da se samo umjesto suknje obuku hlače da bi nastala nova moda za žene, a nastavnicima je možda sinula ideja da više uključe svoje učenike u praksu da bi nešto naučili, a ne da im samo prepričaju gradivo. Možda je baš nastavnik taj koji je te kreativne pojedince motivirao da bi ostvarili promjene u svijetu, uključivao i poticao na razmišljanje o tome što bi mogli postati i kojim putem ići i što bi sve mogli stvoriti.¹ Fascinantan je skladatelj Ludwig van Beethoven koji je unatoč svojoj bolesti nastavio skladati, stvarati divne skladbe koje su i danas rado slušane i ostavile su neizbrisiv trag. John Cleese u svom kratkom vodiču za kreativnost tvrdi da je kreativnost moguće naći u svim vidovima života i kad god otkrijete malo bolji način da nešto obavite, tada ste kreativni (Cleese, 2021).

Kada bismo htjeli definirati ili razgovarati o kreativnosti, valja se između ostalog zapitati koje ljude pamtimo. Osobno mi uvijek padaju na pamet osobe koje su nešto promijenile, koje su nešto izumile, koje su promijenile pogled prema određenim stvarima, u umjetnosti, glazbi, znanosti, sportu, te mnogim drugima, baš poput prije navedenog Beethovena. Na predavanju profesora Debeljuha koji predaje kolegij „Rad sa darovitom djecom“ na sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, bila je jedna fotografija koja

¹ Primjeri preuzeti iz originalne Netflixove serije „Anne with an E“ čija se priča temelji na romanima Lucy Maud Montgomery – Anne od Zelenih Zabata iz 1908. godine. Radnja se odvija početkom 20. stoljeća, a u njoj se pojavljuje profesorica koja potpuno drukčije razmišlja od ostalih dama iz tog vremena što prikazuje pravi primjer kreativnog pojedinca

me se jako dojmila i koju bi koristila kao primjer kada me netko priupita što mislim o kreativnosti.

Slika 1. Kreativnost

Izvor: <https://alleninvestments.com/being-too-busy-can-be-a-bad-thing/>

2.1. Pojam kreativnosti

Kreativnost se u znanstvenom, a i u svakodnevnom govoru koristi u dvostrukom značenju:

- kreativnost kao *stvaralaštvo*
- kreativnost kao *osobina*

Kreativnost kao stvaralaštvo podrazumijeva stvaranje novih tvorevina na bilo kojem području, znanstvenom, umjetničkom ili tehničkom. Još je jako bitna stavka da te tvorevine moraju biti originalne. (Stevanović, 2002.)

Kreativnost kao osobina podrazumijeva skup osobina koje će to stvaralaštvo potaknuti, odnosno koje će omogućiti i izazvati produktivnost istog.

Shvaćanja i definicije kreativnosti imaju dva zajednička elementa: uočavanje i proizvodnja. Uočavanjem se vide i kombiniraju stvari i pojave na nov i neuobičajen način, a proizvodnjom se tvore nove i neuobičajene ideje, odnosno kreativnost prelazi u stvaralaštvo. (Stevanović, 2002.).

Postoje četiri sastavna dijela kreativnosti. Prvi dio je *kreativna osoba*, koja podrazumijeva da sve osobe rođenjem dobiju određen potencijal za kreativnošću. Mnogi koji se odvažavaju krenuti tim putem, ubrzo postanu paralizirani od strepnje da će

se dogoditi pogreška. Prema Clessu ne postoji pogreška dok ste kreativni, jer jednostavno ne znate da ste pogriješili. Cless također spominje i Einsteina koji kaže da se ne može znati što radiš dok istražuješ jer ukoliko znaš, onda to nije istraživanje. Svaka osoba ima u sebi određeni opseg kreativnosti i svaka osoba odlučuje koliko će taj opseg razvijati. Drugi dio je *kreativni produkt* koji podrazumijeva određenu novost „u odnosu na već postojeće stanje, originalnost, korisnost, te ekonomičnost za cijelo društvo koje se očituje kroz umjetnička, tehnička znanstvena i druga područja. (Somolanji i Bognar, 2008). Treći dio odnosi se na *kreativni proces* koji podrazumijeva način stvaranja kreativnog produkta koji traži nadogradnju novih ideja na postojeće stanje. Četvrti dio govori o važnosti *kreativne okoline*, odnosno društva u kojem kreativna osoba živi „koja svojim odnosom prema njemu potiče ili sputava kreativni razvoj (Somolanji i Bognar, 2008). Pod okolinu najčešće spada obitelj, škola, određene zajednice i društva koje imaju utjecaj na razvoj kreativnosti. (Somolanji i Bognar, 2008.)

Radi što boljeg pojašnjenja pojma kreativnosti, ona se može podijeliti na veliko „K“ i na malo „k“. Malo „k“ predstavlja onu djecu koja samostalno otkrivaju pravila i tehničke vještine u rješavanju problema, te izmišljaju neobične strategije za rješavanje istih, dok veliko „K“ predstavlja mijenjanje ili transformiranje područja (Huzjak, 2006. prema Winner, 2005.).

Prema Tayloru postoje pet stupnjeva kreativnosti, prva četiri predstavljaju malo „k“, a peti stupaj veliko „K“:

- Kreativnost spontane aktivnosti (1 – 6 g.) – predstavlja spontan djetetov izraz
- Kreativnost usmjerene aktivnosti (7 – 10 g.) – predstavlja spontano izražavanje uz nastojanje da se svjesno postigne sličnost s realnim objektom
- Kreativnost invencije (11 – 15 g.) – opažanje i izražavanje novih odnosa
- Kreativnost inovacije (16 – 17 g.) – donošenje raznih promjena
- Kreativnost stvaranja (18 +) – stvaranje potpuno novih produkta

Polazeći od dosad navedenih pojmova i definicija, možemo zaključiti da kreativnost nije znanje, već sposobnost u koju možemo ubrojiti i sposobnost misaonog procesa koju je Joy Paul Guilford (1956., navedeno prema Stevanović, 2002.) podijelio

na dva oblika: *konvergentno i divergentno mišljenje*. Kod konvergentnog mišljenja čovjek pronalazi jedino logičko i dobro rješenje problema, dok je divergentno mišljenje aktivnost svijesti koja se javlja u zadacima u kojima nema jednog točnog rješenja, a najčešće ni sam problem nije jasno definiran (Stevanović, 2002.). „Guilford prepoznaje divergentno mišljenje kao temeljnu karakteristiku kreativnosti ističući: što je divergentno mišljenje razvijenije, osoba je kreativnija“ (Kadum, 2018. prema Somolanji i Bognar, 2008, 88). Kadum navodi tablicu usporedbe kvaliteta dvaju mišljenja:

Tablica 1. Usporedba kvaliteta konvergentnog i divergentnog mišljenja

KONVERGENTNO	DIVERGENTNO
Analitičko: traži se točnost	Generativno: informacija se vrednuje s obzirom na njenu mogućnost da stimulira ideje
Selektivno: jedan je ispravan put te se nevažni odbacuju	Istraživačko: postoje mnogi mogući putovi, a „nevažni“ se promatraju kao potencijalni izvori rješenja
Predvidljivo: slijedi logički redoslijed	Nepredvidivo: zasniva se više na intuiciji nego na logici
Vodi prema dobrim odgovorima	Neophodno je za izvrsne odgovore

Izvor: Kadum Sandra (2018), *Divergentno mišljenje u procesu suvremenoga odgoja i obrazovanja*

Divergentno mišljenje je zaista važno i vrlo je precizno prikazano u videozapisu Kena Robinsona.² Sir Ken Robinson smatra da divergentno mišljenje i kreativnost nemaju jednako značenje. Kreativnost definira kao proces stvaranja originalnih ideja koje imaju vrijednost, a za divergentno mišljenje govori da je to važna sposobnost koju je potrebno posjedovati da bi se ta kreativnost ostvarila. Primjer tome je gdje u svom videozapisu Robinson postavlja pitanje: „Koliko različitih kreativnih oblika možete stvoriti od spajalica“? Većina osoba bi odgovorila 10 – 15, dok ljudi koji su zaista dobri u tome mogu osmisliti čak i 200 različitih ideja. Robinson navodi istraživanje divergentnog mišljenja koje su 1968. godine George Land i Beth Jarman pokrenuli na 1600 djece predškolske dobi. Ista djeca su testirana u razmaku od pet godina. Rezultati su objavljeni u njihovoj knjizi „Breakpoint and Beyond – Mastering The Future Today

² Video Kena Robinsona sadrži rezultate istraživanja divergentnog mišljenja o kojemu smo imali prilike učiti na predavanju kolegija „Rad s darovitom djecom“ na Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli

(1998.), a pokazuje postotak razvoja divergentnog mišljenja na genijalnoj razini. Radi bolje preglednosti rezultati su navedeni u tablici:

Tablica 2. Divergentno mišljenje – nivo genijalnosti

DOB ISPITANIKA	POSTOTAK
3 – 5 godina	98 %
8 – 10 godina (pet godina kasnije)	32 %
13 – 15 godina (pet godina kasnije)	10 %
Odrasli	2%

Rezultati ove tablice pokazuju da svaki pojedinac ima u sebi sposobnost divergentnog mišljenja. Prema Cvetković Lay kreativnost se razvija od rođenja. Djeca u predškolskoj dobi imaju slobodu izražavanja, s njima se radi na razvoju kreativnosti i stvaralaštvu. Slobodni su osmisliti drukčiji kraj brojalice, osmisliti različit sadržaj bajke, slobodni su plesati kako ih glazba nosi, pokazuju originalnost i istraživački duh. Polaskom u školu ulazimo u sisteme rada u kojima se učimo logičkim razmišljanjima, dok se jako malo pažnje odnosi na divergentno mišljenje. Vidimo u tablici da u prva tri razreda osnovnih škola djecu još uvijek drži sloboda izražavanja koju su imali u odgojno obrazovnim ustanovama, ali u znatno manjoj mjeri. Polaskom u školu dijete ulazi u kalup sistema koji ne dopušta previše slobode izražavanja, osim ako se ono samo uz poticaj roditelja ne angažira za dodatne aktivnosti koje potiču na održavanje i razvoj kreativnog mišljenja i izražavanja. Odrastanjem vidimo da divergentno mišljenje nestaje i da među odraslima prevladava logika. Logično rješenje nije uvijek i kreativno rješenje, pravi primjer navodi Kadum (2018) u tablici konvergentnog i divergentnog mišljenja, a to je da se u logici sve ono „nevažno“ odbacuje, a ono „nevažno“ kod kreativnosti može postati jedan od izvornih rješenja.

2.2. Razvoj kreativnosti

Djeca od rođenja imaju prirodnu potrebu za istraživanjem svijeta oko sebe kao i urođeni kreativni potencijal. To je prirodna karakteristika koju imaju sva djeca čiji razvoj ovisi o poticanju iste. Kreativno dijete ima jako puno potreba koje bi se trebale zadovoljiti da bi se ta kreativnost mogla razvijati. Prema Smutny ono:

- se voli igrati i izmišljati nove igre,
- pita često „zašto“,

- manifestira svoje ideje,
- spremno je poduzeti rizik,
- voli raditi samostalno,
- pronalazi „igračke“ svuda oko sebe,
- pronalazi predmete koji proizvode zvuk,
- istražuje zvukove i može stvoriti glazbalo od različitog oruđa i materijala – udaraljke od kartonskih, limenih ili staklenih materijala (Slunjski, 2006)
- voli slagalice, „puzzle“, lego kocke i materijale za građenje,
- voli zagonetke i izazovne igre,
- voli nova iskustva i eksperimentiranje,
- manifestira svoje emocije,
- voli novine, situacije koje to predstavljaju,
- nema predrasuda i ne prilagođava se grupicama,
- brzo uči na greškama,
- ima smisao za humor

Roditelji, a ni odgojitelji ne bi trebali braniti djeci tu želju za istraživanjem, znatiželjom, fantaziranjem i maštom jer to negativno utječe na kreativnost, a može ih se poticati da im se predloži preokret rečenice - konj jaše čovjeka ili promjenom sastavnica - gumeni čekić (preuzeto sa predavanja kolegija „Rad s darovitom djecom“ prof. Andrea Debeljuh).

U svakom slučaju, svako dijete valja poticati na kreativnost u svim granama, sportu, znanosti, književnosti, plesu, glazbi i mnogim drugima, dokle god je to moguće jer se tako stvaraju temelji za njegovo zadovoljstvo i uspjeh u budućem životu (Kraft, Semke, 2008).

3. GLAZBA

Glazba je vrlo značajan dio ljudske kulture i sastavni je dio čovjekova života. Jedan je od najstarijih odgojno – obrazovnih područja čija je uloga uvijek bila nezaobilazna. Od mnogih značajnih izreka o glazbi, za mene je jedna od značajniji ona Ludwiga van Beethovena: „Glazba je otkriće veće od sve mudrosti i filozofije“ (www.izrekeicitati.hr).

3.1. Što je glazba

Vjerujem da svaki pojedinac iz svoje vlastite percepcije o glazbi može izgovoriti jednu definiciju o istoj, jer za svakoga ona označava nešto osobno i intimno. Stoga je jako teško odgovoriti samo jednom definicijom.

Glazba je umjetnost vremenske organizacije zvuka koja nastaje kombiniranjem zvukova prema pravilima koja se mijenjaju s obzirom na vrijeme i mjesto njezina nastanka i umjetnost organiziranja trajanja s pomoću zvukovnih elemenata. Također, glazba je jedan od termina slavenskih naziva (u drugim se jezicima naziv oslanja na grč. μουσική; lat. musica, arap. mūsīqī i dr.), a u hrvatskom jeziku se upotrebljava i sinonim „muzika“ (www.enciklopedija.hr/glazba). Antički matematičar Ptolemej kaže da je glazba sposobnost prepoznavanja razlika između visokih i niskih tonova. Prema starogrčkom glazbenom teoretičaru Aristidu Kvantilijanu glazba je znanje o melosu i o onom što melosu pripada. Čak je i veliki filozof Platon izjavio da je „filozofija najveća muzika“ (Stamatović, 2016) koja nije nimalo beznačajna, već on u njoj vidi bit vlastitog shvaćanja filozofije (Stamatović, 2016). Platonu je glazba bila od velike važnosti jer joj se pripisivalo snažno etičko djelovanje, a imala je i vrlo visoku reputaciju u odgoju i obrazovanju. Definicija prema pjesmi Erosa Ramazzotija „Musica ē“ kaže da je muzika prijatelj koji ti govori da nisi sam i zaista, rekla bi da je glazba i prijatelj uz sve ostale navedene, a vjerujem i puno definicija koje postoje u literaturi, a koje su vjerodostojne.

Što je glazba? Emocija koju svaki pojedinac doživljava i osjeća na svoj način, bio raspoložen, veseo, tužan, ponosan, zdrav ili bolestan, prisutnost glazbe na svoj način može pomoći u otklanjanju ili ublažavanju poteškoća ljudskih emocionalnih stanja. Drugim riječima ona pozitivno utječe na psihofizičko stanje čovjeka.

3.2. Glazba kroz povijest

Glazba je umjetnost sa širokom i bogatom i poviješću, a u drevnim civilizacijama je bila od velikog značaja za odgoj i obrazovanje, socijalizaciju, a u pojedinim je zemljama bila moćno sredstvo, a glazbenici su imali veliki ugled. Primjerice grčka predaja govori o pjevaču Orfeju koji je svojom pjesmom krotio divlje životinje, a svoju je suprugu Euridiku prema predaji, vratio iz carstva mrtvih. Starozavjetni prorok Elizej

žednom je narodu otvorio izvor vode tako što je uz pomoć glazbenika koji mu je svirao primio moć vidovitosti. (Geck, 2008.). U biblijskoj knjizi o Jošui čitamo da su sedmorica svećenika sedam dana obilazila oko zaposjednutog grada Jerihona pušujući u sedam ovnujskih rogova, a sedmoga su se dana od siline svirke srušile gradske zidine. Kralj David je svome Bogu u čast i slavu pisao najljepše psalme. One su sačuvane u pisanom obliku, i same riječi dok ih se čita, ne ostavljaju čovjeka ravnodušnim, a možemo samo zamisliti kako je zvučala melodija dok bi David pjevao te divne retke.

Zanimljiva je povijest glazbe u svijetu, jer svaka zemlja ima neku svoju tradiciju. Kina je svoje prve instrumente radila od prirodnih i recikliranih materijala, a razvrstavaju se u osam skupina: bambusovi, tikvini, žičani, zemljani, metalni, kameni i kožni. Instrumenti su povezani sa godišnjim dobima jer svaki daje atmosferu nekog godišnjeg doba. Glazba u Egiptu je bila zastupljena još u vrijeme faraona što nam mogu posvjedočiti prikazi na keramici, kao i minijature i crteži na zidovima piramida. Glazba Indije je jedna od najstarijih neprekinutih tradicija u svijetu u kojoj postoji folklorna, popularna i klasična glazba, koja je povezana uz godišnja doba. Glazba Škotske je poznata po njihovom tradicionalnom instrumentu, gajdama. Ta se lokalna glazba najviše njegovala na kraljevskom dvoru, a danas je njihov zvuk vrlo lako prepoznati. Glazba u Hrvatskoj se počinje razvijati u srednjovjekovnom razdoblju, a usko je povezana uz crkvenu glazbu, što naravno ne znači da u Hrvatskoj u to vrijeme nije postojala narodna glazba no o narodnoj glazbi ne postoje sačuvani materijalni ostatci iz tog vremena. O Hrvatskoj narodnoj glazbi počinjemo saznati s kraja devetnaestoga stoljeća, u vrijeme kada će na svjetlo dana doći najveći broj melografskih zapisa iz pera oca hrvatske muzikologije i etnomuzikologije Franje Ksavera Kuhača. Značajna kulturna posebnost u Hrvatskoj svakako pripada folklornoj glazbi zajedno s tradicijskim instrumentima kao i plesom. Narodna je glazba imala, a i danas ima značajno mjesto u dječjem životu. Vjerovalo se da zvuk pojedinih glazbenih igračaka štiti djecu od zla, ali je sigurno pridonosilo motoričkom i emocionalnom djetetovu razvoju.

3.3. Izražajna sredstva glazbe

Svaka skladba bilo instrumentalna ili vokalna u sebi sadrži sredstva ili elemente koji joj daju karakteristike po kojima je ta skladba posebna i jedinstvena. Neki autori ih nazivaju izražajnim elementima (Gospodnetić, 2015, prema Sam, 1998), elementima

muzičkog izraza (Gospodnetić, 2015, prema Rakijaš, 1967), ili elementima glazbenog djelovanja (Gospodnetić, 2015, prema Andreis, 1994). To su: melodija, ritam, harmonija, metar, struktura glazbenoga djela, tempo i dinamika.

Melodija je niz tonova različitih visina. Svaka melodija sadrži ritam koji zajedno s njom čini primarne glazbene elemente. U vokalnoj glazbi melodiju izvodi ljudski glas.

Pjevani glas pruža djetetu novu zvučnu stimulaciju koja nema samo estetski karakter, već razvija djetetov osjećaj za promjenu visine glasa. (Šmit, 2001). Šmit također navodi da nam razvijen osjećaj za distinkciju melodije kao i sam pjevani glas služe za:

- Korekciju glasova
- Za korekciju loše postavljenog gasa (previsoki ili preduboki ton glasa)
- Za korekciju timbra glasa

Redovitim pjevanjem djeci, zatim tražeći od njih da reproduciraju naučenu melodiju, često ostanemo iznenađeni koliko se sluh može razviti.

Ritam daje život umjetnostima pokreta, glazbi, poeziji i plesu i umjetnostima prostora, kiparstvu, slikarstvu i arhitekturi (Gospodnetić, 2015, prema Martinjak, 1997). Ritam je u glazbi primaran (Gospodnetić, 2015, prema Tomašić, 1993), može funkcionirati bez bilo kojeg drugog glazbenog elementa, dok je s druge strane recimo, ritam potreban svakoj melodiji. Sugestivnost ritma je tolika da je dovoljno prstom po stolu kucati karakteristične detalje ritma neke poznate melodije da bi je slušatelji prepoznali (Gospodnetić, 2015, prema Andreis, 1968). Zapisuje se notama različitog trajanja i pauzama. Kad su djeca pitanju, ritam se najčešće realizira drvenim udaraljka, pljeskanjem ili stupanjem.

Svaka skladba ili pjesma koju čujemo i slušamo zvuči skladno. Za to je zaslužna *harmonija* ili *sklad*.³ Kako navodi Gospodnetić, ukoliko se pjeva samo melodija bez

³ U općem značenju harmonija je spajanje različitih elemenata u skladnu cjelinu, jedinstvo u mnogostrukosti. Harmonija predstavlja akordičku ili vertikalnu strukturu neke muzičke kompozicije, odnosno harmonija je "oblast muzičkog mišljenja, koja usklađuje odnose tonova u vertikalnom vidu" (J. N. Tjuljin). Harmonija uključuje u sebi i "svu količinu dinamičkih svojstava, koja proizlaze iz vertikalne koordinacije tonova" (J. N. Tjuljin). U tome se dodiruju harmonija i kontrapunkt. Iako je kontrapunkt horizontalna (višeglasna) muzička struktura, a harmonija vertikalna, ipak postoji među pojedinim melodijskim linijama kontrapunktički pisane kompozicije izvjesna vertikalna koordinacija i to koordinacija koja se svodi na sasvim jednostavne harmonijske odnose (Usp. N. Devčić: Harmonija, *Muzička enciklopedija* sv. 2, 1974, 76, 77). Drugim riječima pravilno vođenje melodijskih glasova u višeglasnom slogu u pojedinim situacijama rezultira jednostavnim harmonijskim sklopovima.

akordske pratnje, osjećamo da postoji prikrivena harmonija na svim melodijama pjesama za djecu. Osobe koje čak i nemaju razvijen sluh u stanju su čuti odgovara li akord pjesmi ili ne. Natjecateljica američkog Supertalenta 2017. godine Mandy Harvey je sa 18 godina ostala kompletno bez sluha radi infektivne bolesti koja je zahvatila slušne organe, a bavila se glazbom od najranijih dana i išla u glazbenu školu. Njezino je obrazovanje nažalost moralo stati, ali glazba je u njoj i dalje živjela. Audiciju je odradila na način da je skinula cipele i osjećala bitove instrumenata u pratnji. Osvojila je zlatni gumb, direktni prolaz u finale, nažalost neće nikad moći čuti kako njezina glazba zvuči, ali još uvijek može osjetiti sklad ili barem zamisliti kako bi to moglo istinski zvučati, a to joj je bila dovoljna motivacija da ne odustane od onoga što je najviše veseli.

Metar ili takt jest pravilno izmjenjivanje naglašenog i nenaglašenog taktovnog djela (doba) u osnovnoj jedinici mjere. Trajanje takta je označeno na početku pjesme, a nazivamo je mjera i predstavlja oznaku za metar. Mjera označava broj doba u taktu (npr. 3) i vrstu note koju je kompozitor odabrao (npr. 4 odnosno četvrtinka). Mjere se uvijek označavaju razlomkom tako da u brojnik ide broj doba, a u nazivnik jedinica mjere – $\frac{3}{4}$ odnosno tro – četvrtinska mjera.

Skladbe se stvaraju tako da se spajaju manji dijelovi koji se spajaju u veće cjeline ili strukture. Ti dijelovi se nazivaju *glazbeni oblici*, a najmanji glazbeni oblik se naziva motiv. Motiv je najmanja melodijsko – ritamska jedinica koja može samostalno stajati i koja ima samostalno značenje poput riječi u jeziku koja može biti rečenica, primjerice „Vatra!“ ili „Voda!“. Nekoliko motiva se spoji u malo veću cjelinu od dva do četiri takta. Ta spojena cjelina naziva se fraza i već se može čuti smisao ritma i melodije. Fraze se dalje šire u glazbene rečenice koje mogu biti male (četiri takta) i velike (osam taktova), slijede periode, velika i mala (2x8 ili 2x4 takta) zatim slijede dvodijelna, trodijelna i složena pjesma. Postoje i veći glazbeni oblici poput ronda, tema s varijacijama, soneti, ali se ne koriste prilikom učenja dječjih pjesama.

Svaka skladba ostavlja dojam na pojedinca. To je ugođaj skladbe ili *karakter* koji je jedinstven i poseban koji se ne može često opisati riječima. Zato djeca najčešće plešu kada čuju neku skladbu i na temelju njihovih pokreta možemo shvatiti kakav ugođaj ta skladba predstavlja djeci. Kao voditeljica plesa za djecu predškolske dobi imala sam prilike vidjeti kako djeca reagiraju na pojedine pjesme ili skladbe. U završnom djelu sata se igramo leptirića gdje djeca sjede u krugu. Zatim pitam jednu

po jednu djevojčicu: „Leti leptirić koji se zove, npr. Dora, na cvjetić koje boje“? Dora mi odgovori koju boju želi i nakon toga „poleti“ krug oko nas, a nakon nje idu po redu sve djevojčice. Za vrijeme letenja većinom sam puštala pjesme koje su komercijalne i nemaju veze sa letom leptira, jako bi ih stišala tako da djeca uopće ne bi povezala let leptira s pjesmom koja u pozadini svira. Svaki put bi taj let više bio brzo trčanje u krug nego lijepo letenje. Nakon predavanja Metodike glazbene kulture i činjenice da djeca mogu osjetiti ugođaj skladbe, odlučila sam isprobati promijeniti skladbu za navedenu igru i pustila sam skladbu Ennia Morriconea – The Mission - Gabriel`s Oboe. Nakon što bi svaka djevojčica izgovorila svoju boju, trčanje u krug postalo je lagano letenje leptirića jer su postale svjesne lagane skladbe koja svira u pozadini. Fascinirao me utjecaj te skladbe na djecu, koja su skroz promijenila doživljaj igre leptirića, čak i traže da se toga igramo, ali uz muziku koju sam stavila „onaj put“.

Tempo i dinamika su neizbježni dijelovi glazbenih elemenata. Tempom određujemo brzinu izvođenja skladbe, a dinamikom određujemo promjenu i stupnjevanje tonova po njihovoj jačini (Gospodnetić, prema Rakijaš, 1967). Tempo može biti brz, spor, srednji i mogu se sve kombinacije tempa koristiti u skladbi. Dva osnovna dinamička stupnja koja su ujedno i suprotna zovu se: piano (p) i forte (f). to se stupnjevanje izvodi u naglom ili postupnom prijelazu iz jednog stupnja jačine u drugi. Postupno pojačavanje se naziva crescendo (p<f) i njegovog kontrasta decrescendo (f > p) (Šmit, 2001).

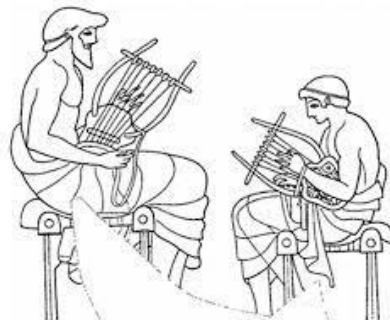
4. GLAZBA I ODGOJ KROZ POVIJEST

Prvi oblici glazbenog obrazovanja pojavljuju se već u državama starog i dalekog Istoga – Egipat, Kina, Indija i Mezopotamija. Glazba se kao i sve druge umjetnosti jako dugo razvijala i ovisila je od raznih društvenih okolnosti i bilo je jako izazovno uvesti glazbu kao dio redovitog obrazovanja. Sumerani osnivaju prve škole namijenjene samo za izuzetno bogatu populaciju u kojima se učila gramatika, botanika, matematika, zoologija, mineralogija i teologija (Svalina, Bognar, 2012). Glazba je bila podijeljena na glazbu naroda i glazbu vladajućih koja je predstavljala i službenu glazbu države. Bila je sastavni dio velikih dvorskih svečanosti, crkvenih obreda, gozbi i raznih drugih svečanosti. Skladatelji su stvarali službene skladbe, a za reprodukciju i izvođenje bili su zaslužni pjevači i svirači (Svalina, Bognar, 2012). Budući da je bila

velika potreba za praksom izvođenja glazbe puno se više vodila briga o odgoju pjevača i svirača. Njima se osigurala kvalitetna glazbena izobrazba i stalno usavršavanje.

U Ateni su školarci od sedme do četrnaeste godine bili polaznici škole gramatista gdje se učilo čitati, pisati i računati i škole kitarista gdje se uči o glazbi, pjevanju i deklamiranju stihova Ilijade i Odiseje. Grčkoj je glazba predstavljala veliku važnost i bila je jedan od općih sastavnica odgoja i obrazovanja. Grci su bili mišljenja da bi svaki slobodni građanin trebao imati poduku o pjevanju i sviranju lire i kitare koji predstavljaju najvažnije glazbene instrumente kao sastavni dio svoga obrazovanja. Već su tada starogrčki filozofi bili od mišljenja da bi se glazbom trebalo odgajati mlade ljude da bi postale kvalitetnije osobe. Glazbenike se nazivalo i „odgojiteljima države“, a izraz „glazbeni čovjek“ označavao je obrazovanog čovjeka u najširem smislu riječi (Svalina, Bognar, 2012, prema Pavlović, 1977).

Slika 2. Učitelj i učenik lire

Izvor: www.hrčaksrce.hr

Za razliku od Grčke u Rimu je glazba bila od sasvim drugog značaja. Glazba se u Rimu najčešće koristila prilikom javnih svečanosti, gozbi i u ratnim pohodima. Njezina je zadaća bila veličanje države i imućnih rimskih građana. Kako navode Svalina i Bognar (2012) prema Chailleyju (2006) da niti jedna riječ u cijeloj rimskoj književnosti ne pokazuje da su glazbenici svoju umjetnost shvaćali kao poslanje, nego se radilo samo o obrazovanju, počastima, novcu i za razliku od grčke glazbe, rimska glazba je umrla bez potomaka. Glazba je prisutna samo u funkciji zabave i državnih svečanosti.

Srednjovjekovna glazba je bila usko povezana uz katoličku liturgiju. Na početku su se glazbeno obrazovali samo budući svećenici, a kasnije se uvode interni i eksterni odjeli, interni za one koji se školuju za svećenički poziv, a eksterni za preostalu djecu.

Postojala je posebna pjevačka škola, Schola Cantorum koja je bila za učenje pjevanja crkvenih napjeva, psalama i himana koju je prvu osnovao papa Grgur I Veliki u Rimu, a potom se takve škole otvaraju i u drugim gradovima i državama. U ovom je razdoblju usavršeno notno pismo i vrlo je značajan period za razvoj glazbene umjetnosti, jer smo upravo iz ovog razdoblja naslijedili solmizaciju.

Slika 3. Schola Cantorum

Izvor: <https://petersenvoicestudio.com/>

5. BLAGOTVORNOST GLAZBE

Poznata je izreka „*tko pjeva – zlo ne misli*“ vjerujem popratila većinski dio svakog pojedinca. Glazba možda ne može riješiti sve naše životne probleme, ali svakako može ublažiti situaciju. Slijedeći svoj poziv rada sa djecom predškolske dobi u to sam se i osobno uvjerila. Stručnu praksu na zadnjoj godini Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti u Puli morali smo odraditi u trajanju od 100 sati. U tom dugom periodu postaneš jako blizak sa djecom i uspiješ ih dobro upoznati. U jasličkoj skupini u kojoj sam izvršila praksu bio je dječak od dvije i pol godine sa određenim poteškoćama u razvoju. Ne govori, ne igra se s djecom, komunicira samo sa odgojiteljima na način da ti uzme ruku i pokaže što želi. Jednom prilikom se dječak bio jako uznemirio jer mu slaganje igre sa kockicama nije uspjelo onako kako je on to htio. Bio je jako ljut, nervozan i nismo ga dotad vidjeli u takvoj situaciji. Kad su ga odgojiteljice htjele primiti k sebi, gurao bi ih od sebe. Baš u tom periodu smo imali kolegij iz Sviranja II gdje smo

morali učiti svirati i pjevati dječje pjesmice. Mene se posebno dojmila pjesmica „Bubamara“ vesela proljetna pjesma, koja mi je u tom trenutku pala na pamet da ju pjevam. Pjevala sam ju polaganije, bez instrumentalne pratnje, a mali uznemireni dječak se polagano smirivao, približavao mi se, pružio mi je ruku, pa smo zajedno sjeli na stolicu, a ja sam nastavila pjevati pjesmicu o Bubamari. Od tog trenutka sam se zaista uvjerila da se uz glazbu može sve, nakon toga smo znali puštati cd player s dječjim pjesmama, a dječak bi se odmah približio čim bi čuo zvuk pjesme.

Znanosti našeg vremena pokazale su da su granice odgojnog djelovanja glazbe znatno šire nego što se prije smatralo i ujedno dokazale da glazba utječe na cjelokupan razvoj djeteta. (Marić, Goran, 2013, prema Manasteriotti. 1981).

U ranom djetinjstvu glazba znatno utječe na:

- *intelektualni razvoj* – glazba potiče razvoj govora tako da se dijete zaigra riječima prirodno i melodično, djetetu se razvija složenost govora, rječnik se obogaćuje raznim tekstovima pjesama, a naučeni tekstovi i usvojena melodija potiču razvoj pamćenja, mišljenja i drugih intelektualnih sposobnosti
- *kognitivni razvoj* – glazbena terapija zvana „Mozart efekt“ kako navodi Habuš Rončević (2007) poboljšava percepciju prostora, dovodi do jasnijeg izražavanja, a ritmovi i melodije glazbe W. A. Mozarta pobuđuju kreativno i motivacijsko područje mozga; rezultati nekih „Mozart efekt“ istraživanja navode bolje rezultate kognitivnog funkcioniranja glazbeno obrazovanih ispitanika u određenim IQ testovima nego kod glazbeno neobrazovanih ispitanika
- *emocionalni razvoj* – emocionalni razvoj djece je pod velikim utjecajem melodije, ona u djeci potiče radost i veselje, smiruje ih i tješi, a iz svega proizlazi da dijete poželi biti još aktivnije, radoznalije, javlja se sve veći interes za istraživanjima, radoznali su i znatiželjni, dok s druge strane također postoje zvukovi koji im ne odgovaraju i izazivaju neugodan osjećaj, pa dolazi do ljutnje, mrštenja ili plača
- *socijalni razvoj* – glazba je vrlo moćno sredstvo, ona povezuje sve ljude, te se može zaključiti da glazba pomaže u razvijanju socijalnih vještina; roditelj ili odgojitelj je prvi koji ostvaruje početak glazbenog doživljaja s djetetom u

njegovom najranijem djetinjstvu; zajedničkim glazbenim igrama i pjevanju, djeca surađuju jedni s drugima, glazbene igre znaju potaknuti čak i onu djecu koja su manje socijalno osjetljiva; dijete koje se upiše na zbor ili u vokalno instrumentalni sastav ne može izbjeći socijalne kontakte, aktivnost u skupini kao ni stjecanje socijalnih vještina. Dijete raste u razvijanju prijateljstva i u druženju s cijelom grupom, postaje svjesno da rezultat takvoga rada ne ovisi samo o njemu kao pojedincu nego o cijeloj grupi koja pjeva kao jedan. Djeca koja su dio takvoga ili sličnoga glazbenoga programa pokazuju veći stupanj samosvijesti i osjećaj socijalne uključenosti, razvijaju empatiju i osjećaj brige za drugoga iz čega proizlazi bolji i jači razvoj socijalnih vještina, te jačanje samopouzdanja,

- *tjelesni razvoj* – uz pomoć glazbe vrlo se dobro mogu ostvariti motoričke vještine, kod mlađe skupine znatno se razvija motorika šake koristeći razne udaraljke ili šuškalice, rad s prstićima koji prebira po gitari ili harfi, uz glazbu se i pleše, a tu se uz motoriku razvija i osjećaj za ritam, koordinacija cijeloga tijela i brže motoričko prilagođavanje djece u nepredvidivom okruženju

Kao primjer iz prakse za utjecaj na djetetov rast i razvoj, između mnogih umjetničkih udruga koje djeluju u gradu Rijeci, bila je i Udruga RiS dance centar koja kao udruga djeluje oko osam godina. Sastoji se od plesnog programa za djecu predškolske, školske i srednjoškolske dobi, te od plesnog programa za odrasle. Plesni program sastoji se od elementarnih pripremnih vježbi, učenju izvođenja i naziva raznih plesnih pozicija i koraka, počevši od jednostavnijih motorički izvedivih koraka prema težima. Glavni dio programa sastoji se od učenja koreografije na određenu glazbu koje služe za završne priredbe ili natjecanja.

Slika 4. Plesna skupina RiS dance centar – RiSići (4-6. god)

Izvor: vlastiti izvor

Nina Jackson (2009) je provela istraživanje primjene glazbe u učionicama, te navodi iz vlastitog iskustva jedanaest argumenata kako primjena glazbe u odgoju i obrazovanju utječe na učenike i učitelje:

- pomaže učenicima da dođu u mentalno stanje pogodno za učenje
- pomaže učiteljima da dođu u mentalno stanje pogodno za učenje
- djeluje kao sidrište – izravan je most do osjećaja i emocija
- pokazalo se da je glazba vrlo učinkovita u ubrzanom učenju, pogotovo barokna glazba
- učenike glazba može smiriti ako su još živahni stigli na nastavu s velikog odmora
- može „oživiti“ učenike ukoliko na nastavu dođu za nijansu premirni ili preumorni
- pomaže motivaciji, izvrsna je kada treba proslaviti dobro odrađen posao ili dobro vladanje
- širi vidike i horizonte
- može dobro iskoristiti dječje sklonosti i vrijednosti
- pomaže pamćenju
- glazba koju volimo uzrokuje otpuštanje dopamina, najbolje neurokemikalije za učenje i dobro raspoloženje

S obzirom da sam studentica u podmaklim godinama i prošlo je puno vremena od mog posljednjeg formalnog školovanja, bilo mi je prilikom upisa na Fakultet za odgojne

i obrazovne znanosti jako teško ponovno se koncentrirati na učenje. Tek sam na Metodici glazbene kulture saznala da glazba može poboljšati pamćenje prilikom učenja, te su u knjizi Nine Jackson navedene pjesme koje pomažu pri tome kao i pri koncentraciji i održavanju pozornosti. Isprobala sam taj test uz pomoć Mozartovih skladbi koje su mi zaista pomogle da lakše učim i da budem duže vrijeme koncentrirana na ono što učim. Vjerujem da se svih navedenih jedanaest točaka može odnositi i na djecu predškolske dobi i na odgojitelje jer bi u tom slučaju nastavak školovanja bio znatno lakši za djecu koja su već u vrtićkoj dobi učila raditi, igrati se, vježbati uz pomoć glazbe.

6. GLAZBENE SPOSOBNOSTI

Odgoj glazbom u predškolskim ustanovama je sastavni dio odgojno – obrazovnog procesa. Djeca već u najranijoj dobi počinju upoznavati glazbu na prirodan, zoran i veseo način. Upućeni su i glazbenu terminologiju, te na taj način napreduju njihovi potencijali, razvijaju se glazbene sposobnosti, a njihove glazbene vještine se sve više usavršavaju. Glazba omogućuje djetetu rane i predškolske dobi da se u cijelosti razvije, a i glazbene sposobnosti vrlo rano dolaze do izražaja što će prikazati tablica razvojnih sposobnosti.

Tablica 3. Tijek razvoja glazbenih sposobnosti

DOB	FUNKCIJA	MANIFESTACIJE
FAZA SLUŠANJA		
0 - 1 mj.	reagiranje na zvuk	žmirkanje, podrhtavanje
1 mj.	reagiranje na zvuk	„akustička fiksacija“ (umirivanje pri slušnom podražaju)
3 mj.	lociranje zvuka	okretanje glave prema zvuku
4 – 6 mj.	diferenciranje slušnih podražaja početak aktivne percepcije glazbe	Veća osjetljivost na tonove nego na govor Sluša pažljivo, pokazuje znakove zadovoljstva, pokreće se na zvuk cijelim tijelom
FAZA MOTORIČKE REAKCIJE NA GLAZBU		
6 mj.	početak izravnog oponašanja	pokušaji glazbene reprodukcije

6-9 mj.	gukanje kao odgovor na glazbu (izravno)	reprodukcija promjena u visini tona ili ritmu
FAZA PRVE GLAZBENE REAKCIJE		
9 mj.	„glazbeno brbljanje“ diferencirano reagiranje	pokušaji glazbene reprodukcije
12-18 mj.	porast broja motoričkih sposobnosti na glazbu	Razne reakcije ugone ili neugode na razne vrste glazbe
18 mj.	početak usklađivanja pokreta i glazbe	
DOB	FUNKCIJA	MANIFESTACIJE
FAZA PRAVE GLAZBENE REAKCIJE		
18-24 mj.	spontano pjevanje	pjevanje bez riječi – mali intervali; oponašanje teksta; oponašanje nekoliko taktova melodije
2-3 god.	rivalitet spontanog pjevanja i oponašanja poznatih melodijskih sekvenca	
3 god.	porast glazbenog interesa; povećava se usklađenost pokreta s glazbom; povećava se količina pjevanja po glazbenom modelu na račun spontanog pjevanja; uspješno oponašanje ritma i melodije u 50% djece	pozorno slušanje, koncentracija na glazbene sadržaje
FAZA IMAGINATIVNE PJESME		
3-4 god.	pjevanje raznovrsnih pjesama, često izmišljanje ili sastavljanje od dijelova poznatih pjesama, melodijski su inventivne, ritmički skromne	
FAZA RAZVOJA RITMA		
5-6 god.	dvostruko se poboljšava sposobnost održavanja ritma; teškoće: ne mogu prilagoditi pokrete promjenama tempa, greške u intervalima, slučajno transponiranje u drugi tonalitet; još ne razlikuju: riječ, ritam, visinu tona	
FAZA STABILIZACIJA GLAZBENIH SPOSOBNOSTI		
6-9 god.	Nagli razvoj melodičkih i ritmičkih vidova glazbene sposobnosti; u skladu s razvojem nastanka pojmova (u kognitivnom području) nastaju i glazbeni pojmovi: ritmički, melodijski, harmonijski i pojmovi o glazbenoj formi; percepcija i razumijevanje glazbe olakšani su usvajanjem pojmova: trajanje, tempo, takt, melodijsko kretanje i tonalitet	

Izvor: Marić, Goran(2013) prema Starc, Čudina Obradović, Pleša, Profaca, Letica Kaleta i Markočić (2004)

6.1. Darovitost

Darovitost je sklop osobina koje omogućuju pojedincu da dosljedno postiže izrazito iznad prosječan uradak u jednoj ili više aktivnosti kojima se bavi. (Cvetković Lay, Sekulić Majurec, 2008). U svakoj skupini postoji određeni broj djece koja mogu sve izvesti *prije, više, brže, uspješnije, bolje, drugačije* od svojih vršnjaka. Kao primjer iz prakse izdvojila bi proteklu pedagošku godinu, gdje sam imala prilike raditi sa djecom predškolske dobi. Mogla sam ih međusobno usporediti i pratiti u ispunjavanju radnih listova, kreativnim idejama za igru, te za kraj pedagoške godine u završnoj priredbi. Jedan dječak se uvijek isticao u svemu tome, na njega si se mogao osloniti za bilo koju aktivnost. Uvijek bi sve prvi napravio i rijetko bi bilo išta za ispraviti. Vrlo brzo pamti pjesmice, pokrete i zadatke koje treba izvršiti. Iz toga je proizašla i njegova glavna uloga kao pjevača za koju se posebno više trudio i pripremao.

Slika 5. Proba za završnu priredbu odgojno obrazovne skupine „Dupini“, DV Loptica, Viškovo

Izvor: *vlastiti izvor*

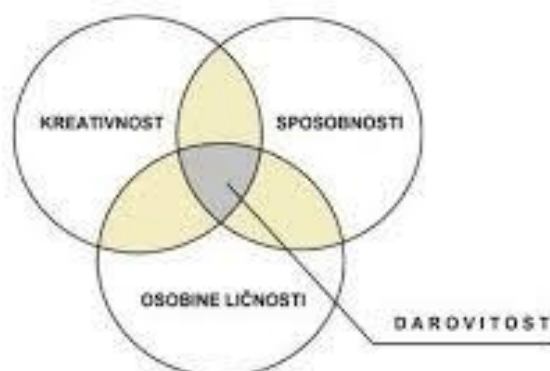
Mnogi pojedinci čija se darovitost otkrila u ranoj dobi nisu postali uspješni ljudi. Ipak nije dovoljno samo imati to u sebi nego valja tu darovitost razvijati i graditi jer će u protivnom rad nadmašiti tu darovitost. Karl Anderson Ericsson je izvršio istraživanje „Teorija 10 000 sati“ na grupi od dvadesetogodišnjih svirača violine koje je podijelio u grupe i nakon toga provjerio koliko je sati do tada vježbao, a rezultati se prikazuju u tablici radi bolje preglednosti podataka pronađenih u tekstu:

Tablica 4. Teorija 10 000 sati

BROJ SATI PROVEDENIH NA VJEŽBANJU DO 20.te GODINE	REZULTAT USPJEŠNOSTI
10,000 sati	Potencijalni solisti koji mogu imati veliki uspjeh
7,500 sati	Dobri , ali ne izvrsni
5,000 sati	Oni koji neće postati profesionalni violinisti

Da bi se darovitost mogla još više proniknuti te da bi se mogla iskazati, Renzulli i Reis (1985) uvjetuju tri osnovne skupine osobina koje spajaju u troprstenasti oblik, a spoj tih triju osobina pojedinca nam ukazuje u područje darovitosti.

Slika 6. Troprstenasta definicija darovitosti

Izvor: Cvetković Lay, Sekulić Majurec (2008) prema Renzulli i Reis (1985)

Ono što iz ovoga možemo zaključiti jest da nije dovoljno samo posjedovati darovitost ili imati samo vješto razvijene intelektualne i opće sposobnosti. Smatram da jedno nadograđuje drugo, a rezultat nastaje ukoliko se pojedinac dovoljno motivira da bi ostvario željeni cilj, da bi radio na svojim interesima i proširivao ih. Djeca predškolske dobi nisu svjesna povezanosti ovih triju komponenti niti je realno očekivati od njih da će samostalno sebe nadograđivati stoga odgojitelji koji prepoznaju znakove nadarenosti imaju veliku odgovornost usmjeriti dijete ka njegovu cilju, ali također valja osvijestiti i činjenicu da je svako dijete predškolske dobi potencijalno darovito stoga

odgoj i obrazovanje trebaju biti maksimalno usmjereni ka razvoju potencijala svakog djeteta.

6.2. Talent

Talent definiramo kao iznimnu darovitost na određenom području. Smatra se da je talent pretežito posljedica genetskih čimbenika, ali da je za njegovu uspješnu realizaciju potrebno stjecanje odgovarajućih vještina (www.enciklopedija.hr/talent). Talent je oblik urođene natprosječno razvijene sposobnosti u nekom specifičnom području. Može se uočiti u ranoj dobi i potrebno je mnogo rada, upornosti i ljubavi da bi se razvio. Talentiranost se utvrđuje kod pojedinaca koji svojim potencijalom dolaze do izuzetnih uspjeha u određenom segmentu djelatnosti (George, 2003), što bi značilo da je talentiranost svojevrsna razina aktivnosti pojedinca (Cvetković Lay, Sekulić Majurec, 2008).

Okolina koja okružuje pojedinca je vrlo bitna za razvoj talenta. U djetetovom slučaju prvi koji su u doticaju s njim su njegovi roditelji, a zatim odgojitelji. Ukoliko dijete pokazuje želju za određenom aktivnošću i ukoliko se ispostavi da se dobro snalazi u toj aktivnosti, valja ga poticati, usmjeravati, voditi i urezati mu u osobini ličnosti motivaciju koja je kod čovjeka jako labilna, da bi kada dođe vrijeme da dijete samostalno odlučuje o svojim pothvatima, bude ustrajno i na koncu ostvari svoj uspjeh (Cvetković Lay, Sekulić Majurec, 2008).

Slika 7. Put ka talentu

Izvor: <https://www.ellenbrookballet.com/>

7. POTICAJ DAROVITIH

Kao što je navedeno u poglavlju o darovitosti, nju je kod svakog djeteta nužno gledati kao potencijal koji se treba razviti, te prema svakom djetetu treba postupiti kao potencijalno darovitom i maksimalno osigurati odgoj i obrazovanje koje će biti primjereno njegovim sposobnostima. Tek tada će se moći vidjeti, a uz to i stručno i moralno opravdati dodatni poticaj darovite djece kao što je to osmišljeno u sklopu DV Podmurvice, Rijeka gdje je osnovan program za provođenje darovitosti „Bistrić“ (Mesaroš, Valić, 2002). Autorice navode da je cilj tog programa poticanje maksimalnog razvoja djetetovih sposobnosti, uz prilagođavanje specifičnim potrebama i mogućnostima svakog djeteta stoga se zadaće koje proizlaze iz programa odnose na:

- Kreiranje poticajnih uvjeta kroz obogaćivanje materijalne sredine
- Prepoznavanje, proširivanje i produbljivanje djetetovih interesa i spoznaja
- Poticanje, oslobađanje i izražavanje kreativnosti u različitim područjima
- Razvijanje pozitivne slike o sebi i ozračju sigurnosti
- Poticanje radoznalosti, logičkog i kreativnog mišljenja, zaključivanja i rješavanja problema

- Identifikaciju potencijalno darovite djece, te utvrđivanje njihovih specifičnih zanimanja
- Zadovoljavanje posebno odgojno – obrazovne djece i njihovih potreba

U svakom bi odgojno obrazovnom sustavu trebao postojati program čijom će se provedbom znati prepoznati potencijal svakog pojedinoga djeteta, te pravilno poticati razvoj njegove darovitosti. Naravno ovakve se aktivnosti trebaju provoditi uz suglasnost roditelja kao i samoga djeteta.

Kada govorimo o glazbenoj darovitosti, ona je kao i opća darovitost. Svestrana je i javlja se u određenom stupnju i kvaliteti (Šimunović, 2012). Glazbeno nadarena djeca su sposobna lakše upamtiti glazbu i s lakoćom je interpretirati. Osjetljiva su na glazbenu strukturu: tonalitet, harmoniju, ritam (Šimunović, 2012, prema Winner, 2005) i mogu ih otkriti u stvarima u kojima se na prvi pogled ne mogu prepoznati glazbeno – estetske značajke, te imati apsolutni sluh (Čudina – Obradović, 1991). Glazbeno darovita djeca ne moraju imati isključivo visoki kvocijent inteligencije nego se ona manifestira kroz istaknute vizualno – prostorno – perceptivne vještine, odnosno imaju vizualno i slušno pamćenje (Šimunović, 2012, prema Winner, 2005).

Mnoga su glazbeno darovita djeca ostala neprepoznatljiva ili nerazvijena radi raznih okolnih utjecaja. Primjerice mnoge odgojno obrazovne ustanove imaju prekomjeran broj djece u odgojnim skupinama, a mali broj zaposlenih odgojitelja koji nisu u mogućnosti usmjeriti pažnju na određeno dijete u kojemu se možda krije darovitost. Također je više djece sa raznim poteškoćama u razvoju bez stručne pomoći ili asistenta u radu, pa u tim okolnostima druga djeca ostanu neprimijećena. Postoje i mnoge negativne životne okolnosti koje mogu utjecati na prestanak razvoja darovitog djeteta.⁴ Da bi se darovitost prepoznala i pravilno razvijala potrebno je zadovoljiti tri uvjeta kako bi glazbeni potencijal došao do glazbene efikasnosti:

- Postojanje glazbenih sposobnosti
- Unutarnju motivaciju
- Pozitivno obiteljsko okruženje (Šimunović, 2012 prema Radoš, 2010)

⁴ Iz vlastitog iskustva znam da je jednoj mladoj djevojci, koja je imala apsolutni sluh, sposobnost da svira i uči nekolicinu glazbenih instrumenata bilo onemogućeno nastavljanje školovanja prvo radi ratnog stanja, a zatim jer se jako teško uklopila u novu okolinu. Imala je veliku želju i motivaciju za daljnjim razvojem svojih glazbenih sposobnosti. Prevladao je strah i nažalost nedovoljna podrška roditelja, pa je odustala od glazbe u kojoj bi danas imala svoje životno zvanje.

Šimunović (2012) također navodi da je zadnja stavka najvažnija za uspjeh glazbeno nadarenog pojedinca te dalje navodi da je Benjamin Bloom proučavao svjetski poznate osobe u raznim područjima iza kojih je stajala zdrava okolina puna podrške i poticaja.

Uz razne poticaje i razvoj motivacije, darovitoj djeci treba razviti svijest o tome da nisu samo postignuća što ih čine vrijednima i da nije to ono što ih čini ljudskim bićima. Također je jako važno razvijati socijalnu svijest, da budu u stanju živjeti sa drugima i uvažavati one čije su sposobnosti prosječne (Vranjković, 2005, prema Vlahović Štetić, 2005).

7.1. Razvoj glazbene darovitosti

Da bi glazbena darovitost djeteta doživjela rast na nekakav prirodan i normalan način potrebno je znati „dozirati“ sve mogućnosti, odnosno znati napraviti ravnotežu: podržavati djetetove talente bez pritiska, vrednovati ga bez previše oduševljenja i poticati ga na pobjedu bez slavlja (Šimunović, 2012). Winner (2005) navodi kako istraživanja pokazuju da su najučinkovitije obitelji one koje pružaju podršku, toplinu i poticaj zaslužne za uspjeh darovitog djeteta. Takvi roditelji su radnici i rad smatraju najvećom ljudskom vrijednošću. S druge strane postoje roditelji koji tjeraju svoju djecu za radom i postizanjem uspjeha, a sami ne drže do te vrijednosti, te nemaju velik utjecaj kod postignuća svoje djece. Postoje i djeca čija darovitost ostaje neprepoznatljiva ili ostaje zatomljena od strane okoline ili roditelja. Većina će se u tom slučaju razviti u skladu s okolinom, a neka će se uspjati oduprijeti, te razviti unatoč neprihvaćanjima iste (Čudina-Obradović, 1991).

Prema Čudini – Obradović (1991) u nastavku slijedi tablica gdje su navedene faze razvoja glazbene nadarenosti po pretpostavci autorice na čiji su rezultat utjecala brojna istraživanja.

Tablica 5. Pretpostavke razvoja glazbenog talenta

FAZA (stupanj ili razdoblje)	PREDUVJETI RAZVOJA	OSOBINE DJETETA
PRVA FAZA NASTANKA SPOSOBOSTI 0-3 god.	BIOLOŠKI PREDUVJETI: <ul style="list-style-type: none"> - Naslijeđeni genetski potencijal - Izražena osjetljivost i reakcija na glazbu - Apsolutni sluh 	

	- Sposobnost neposrednoga doživljaja (veliko glazbeno pamćenje i približno točna reprodukcija i bez formalnog poznavanja glazbe)	
DRUGA FAZA RAZVOJA SPOSOBNOSTI 0-3 god.	GLAZBENO BOGATA RANA OKOLINA Roditelji okružuju dijete glazbom, uključuju ga u zajedničke glazbene aktivnosti, glazba je sastavni dio svakodnevnog života	Pozornost i koncentracija na glazbeni poticaj; Emocionalno reagiranje na glazbu
TREĆA FAZA MENIFESTACIJE SPOSOBNOSTI 0-5 god.	OPAŽANJE Roditelji opažaju znakove dječje glazbene osjetljivosti	
ČETVRTA FAZA IDENTIFIKACIJE S MENTOROM 5-8 god.	GLAZBENO OBRAZOVANJE Roditelji osiguravaju glazbeno obrazovanje	Uživanje u napretku zbog prirodne glazbene sposobnosti
PETA FAZA PROMJENE MOTIVACIJE 8-9 god.	PREVLADAVANJE KRIZE Pri prijelazu muziciranja „po sluhu“ i oslanjanja na prirodni osjećaj za glazbu na apstraktno glazbeno mišljenje	Velika brzina učenja novih tehnika, ideja, i pojmova u glazbenom području
ŠESTA FAZA INTENZIVNOG RADA Između 8-12 do 18-22 god.	MOTIVACIJSKI SKOK Sa socijalne motivacije (ljubav prema roditeljima ili mentoru) na motivaciju kompetentnosti	Uživanje u sve većoj vještini izvođenja i razumijevanja glazbe
SEDMA FAZA UKLJUČIVANJA U AKTIVNI OSTVARAJ 16-22 god.	PREVLADAVANJE ADOLESCENTSKE KRIZE Osamostaljenje od roditelja; osamostaljenje od kompleksnoga potpornog sustava talenata	Spremnost na veliki napor za postizanje cilja; postavljanje visokih kriterija kvalitete; ulaganje vremena i napora; isključivost u ciljevima; natjecateljski duh
OSMA FAZA VLASTITE KONTROLE I ORGANIZACIJE ŽIVOTA I RADA Od 22 god nadalje	ORGANIZACIJA STVARALAČKIH SUSTAVA Ciljeva, rada i pothvata	Razrada plana rada, aktivnosti i života u skladu sa sustavom ciljeva i vrijednosti

Izvor: Čudina – Obradović (1991)

7.2. Znakovi glazbene darovitosti

Muzikalnost ili glazbena darovitost je čovjekova prirodna sposobnost da shvati i upamti ritmičke i melodijske elemente glazbe te značaj glazbenog izričaja (www.enciklopedija.ht/muzikalnost).

Kada vidimo da je dijete jako zainteresirano za glazbu i da uživa u njezinu zvuku možemo reći da je to prvi znak njegove glazbene darovitosti (Winner, 2005).

Darovitost koja se najranije otkriva je upravo glazbena. Mnogi skladatelji su svoje znakove pokazali nedugo nakon rođenja, oko prve ili druge godine života, a do šeste bi se već dobro znalo koje je njegovo zvanje. Tako se za Mozarta već znalo koji je sa tri godine počeo isprobavati melodije po klaviru, a sa šest godina je već skladao prvo djelo. Pijanist Lorin Hollander je utonuo u glazbu sa samo tri i pol godine nakon što je čuo probu Haydonovog kvarteta. Violinist Menuhin je sa već sa sedam godina nastupao sa simfonijskim orkestrima (Winner, 2005).

Znak da je dijete glazbeno darovito jest kada već od godine i pol dana počinje pjevušiti pjesmici koje je čulo, kada prije počinje pjevati nego govoriti i kada sa dvije godine života već uspiju otpjevati pjesmu sa velikom preciznošću i još uz to održati točan tonalitet. Dovoljno je da samo jednom poslušaju pjesmu i već je znaju, a poznate glazbene motive koje prate preko medija nauče sa velikom lakoćom.

8. KREATIVNI ODGOJITELJ – KREATIVNO DIJETE

Kreativnost odgojitelja se može izraziti na mnoštvo načina. Kreativni odgojitelj je originalan, fleksibilan, inovativan, raspolaže novim idejama, radi na sebi, nije nikad potpuno zadovoljan svojim znanjima i vještinama već uvijek traži mjesta za nadograđivanje. Odgojitelj je organizator, motivator i ključna osoba za poticaj djeteta na razvoj i stvaralaštvo. Teži ka boljem i razvija svoju pedagošku praksu, omogućava, potiče, razvija spontano djetetovo stvaralaštvo, preuređuje centre aktivnosti s vremena na vrijeme, da bi se djeca mogla koristiti novim poticajima i učila novim spoznajama i otkrivala svoja nova stvaralaštva. Kreativni odgojitelj osigurava raznolike materijale, smišlja razne aktivnosti sa različitim sadržajima da bi djeca imala što raznovrsniji i kreativniji dan, tjedan, mjesec u odgojno obrazovnoj ustanovi (Stevanović, 2003).

Za neke odgojitelje, biti kreativan znači prikazati i neke svoje vlastite talente i sposobnosti i iskoristiti ih kao izvor inspiracije za aktivnosti provedene s djecom. Ukoliko netko od odgojitelja zna svirati gitaru može je iskoristiti za svoje glazbene aktivnosti te tako još više angažirati i inspirirati djecu da budu aktivna cijelo vrijeme tijekom aktivnosti. Svaki bi odgojitelj trebao koristiti maksimalno svoje talente i mogućnosti u radu s djecom jer to odgojitelju omogućava puno veće samopouzdanje i sigurnost u samoga sebe, a izvršiti aktivnost s takvim osjećajem u sebi znači uspješno odrađena aktivnost. Kada djeca osjete tu sigurnost od strane odgojitelja, budu vrlo zainteresirana i potiče još više njihovu radoznalost koju mogu manifestirati na samima sebi na način da se sjete kako i oni mogu doprinijeti svojim talentima i mogućnostima za koje ih je bilo možda sram pokazati. U tom trenutku odgojitelj je taj koji može postupiti na način da se djecu potiče na njihovo vlastito razvijanje talenata, stvaralaštva, na razvoj njihove kreativnosti, a osjećaj samopouzdanja i sigurnosti u samoga sebe stvara i dobru sliku o sebi što je vrlo važno za djetetov socio – emocionalni razvoj.

Udruga „Društvo naša djeca“ Opatija je bila prva ustanova gdje sam se susrela s djecom predškolske dobi. Tu sam započela svoj plesački put, a nastavila volontirati kao voditeljica plesa s najmlađima. Trebalo je jako puno truda i upornosti da bi se djeci moglo pristupiti i stati pred njima sa znanjem i samopouzdanjem koje je prijeko potrebno u odgojno obrazovnim aktivnostima. Uz poticaj okoline, obitelji i pedagoginje, te uz pohađanje raznih edukacija za voditelje plesa djece predškolske dobi razvijeni talenti postali su produktivni. Djeca su postizala dobre rezultate i dobivala visoka mjesta na plesnim natjecanjima, a satovi se vrlo redovito provode i u odgojno obrazovnim ustanovama.

Slika 8. Izvođenje vlastitog talenta u praksi – djeca plešu

Izvor: vlastiti izvor

Kod odgojitelja je osim kreativnosti vrlo bitna energija koju ulaže u sav proces izvođenja aktivnosti, u načinu prezentiranja i izražavanja te u govoru prilikom obraćanja djeci. U svakodnevni rad u odgojno obrazovnoj ustanovi odgojitelj treba uložiti svoj maksimalni trud koji će se reflektirati na djecu. Vjerujem da odgojitelj svojim pristupom može u djeci potaknuti različita mišljenja ovisno o tome na koji način im pristupi. Djeca upijaju svaku našu riječ i pokret, prate nas očima u svakom trenutku jer smo mi odgojitelji, ljudi u koje oni imaju povjerenje i s kojima u odgojno obrazovnim ustanovama provode više sati dnevno. Odgojitelj je na koncu i duboko empatična osoba, svoj smisao rada ne vidi bez djece i ona su uključena svemu onome što on radi. Djeca se na taj način najbolje motiviraju za stvaranje, odnosno tako se kod djece najbolje razvija kreativnost što često dovodi do spontane i nenametljive aktivnosti (Stevanović, 2003). Kreativni odgojitelj ne zaboravlja kako biti i ostati dijete!

9. RAZVOJ DJEČJIH GLAZBENIH SPOSOBNOSTI

„Od svih umjetnosti muzika je djeci najmlađe dobi najdostupnija već od rođenja. Živahna i dinamična muzička raznovrsnost privlači dječju pažnju i već kod prvih susreta izaziva radost“ (Marić, Goran, 2013, prema Manasteriotti, 1981:1).

Kada se dijete svakodnevno susretne s dobro odabranom glazbom, u njemu se razvija potreba i želja da je još više sluša. Dobro odabrana glazba će djetetovom

razvoju pridonijeti stvaranje ugodne atmosfere i dati osjećaj mira što je vrlo važno u dječjem razvoju.

Djetetov glazbeno stvaralački izraz i razvoj prema istraživanjima raznih autora počinje već u maternici reakcijom na zvuk i glazbene stimulacije (Bačlija – Sučić, 2018). Takva aktivnost podrazumijeva memorijske funkcije i pažnju te ukazuje da fetus već provodi kognitivne aktivnosti što znači da ne započinje život kao prazna glazbena ploča (Bačlija – Sučić, 2018, prema Trehub, 2001, 2003). Djetetov stvaralačko istraživački proces započinje njegovim rođenjem tako što prvo istražuje zvukove i tišinu.

Roditelji i negovatelji su prvi koji djeci pružaju interakciju s glazbom. Tijekom povijesti se roditeljsko korištenje glazbe koristilo u raznim kulturama, a najčešće bi se koristile za pjevanje uspavanki.

Prema Stevanoviću dječje stvaralaštvo podrazumijeva aktivno uključivanje djece u samostalne i kolektivne umjetničke aktivnosti. Važno je zadovoljiti dječje potrebe, a to se neće postići ukoliko se djeca budu divila tuđim postignućima, već ih je potrebno poticati da se spontano izražavaju, potrebno ih je poticati da stvaraju, a glazba u predškolskom odgoju tome daje najveću vrijednost. Rano oblikovanje navike slušanja glazbe, njegovanje estetske glasovne percepcije povećat će djetetovu estetsku percepciju i za sve što ga okružuje. Djecu vrlo često možemo zateći kako pjevuše neke pjesmice koje su zapamtili i u kojima možemo prepoznati melodiju poznate pjesme kojoj su djeca izmijenila tekst ili zadržala tekst uz izmijenjenu melodiju. (Gospodentić, 2011.)

Najčešći poticaji koji odgojitelji mogu pružiti svojoj djeci prema Gospodentić (2015.) su slijedeći:

- *Slušanje glazbe uz ples* – djeca mogu postati što god požele uz odgovarajuću glazbu
- *Kretanje uz slušani tekst ili na ritmizirani govor* – odgojitelj priča priču, izgovara ritmizirane rečenice ili brojalicu dok se djeca kreću
- *Slušanje glazbe uz likovno izražavanje* – slušajući glazbu dijete može slikati, crtati ili modelirati, a pritom treba paziti da se ne izgovori naslov skladbe koje se sluša

- *Plesanje bez glazbe* – npr. uz radne ritmove gdje djeca zajedno veslaju, zabijaju čavle ili rade neki zajednički posao, a svi u istom ritmu
- *Izgovaranje slogova* – izgovaramo djeci razne slogove sastavljene od samoglasnika i suglasnika sa različitim brzinama, visinama i glasnoćama, a djeca ponavljaju
- *Uglazbljivanje stihova* – čitanjem muzikalnih stihova kod djece se razvija osjećaj za ritam, iz kojeg je najlakši i najkraći put do dobre melodije. Tekst je osnova za melodijsko izražavanje djece – ako dijete spontano stvara melodiju, tekst je uvijek prisutan, makar bio i besmislen (Gospodnetić, 2015, prema Tomerlin, 1969)
- *Mijenjanje ritma i naglasaka* – poznata pjesma ili brojlica
- *Mijenjanje melodije* – kada dijete usvoji pjesmu i melodiju, ono počne slobodno improvizirati
- *Postavljanje glazbenih pitanja* – odnosi se na pitanje i odgovor među djecom, npr. jeli glazba bila brza ili spora, tiha ili glasna
- *Pjevani govor* – može se organizirati pjevani dan u vrtiću gdje će se sve govoriti pjevajući
- *Oponašanje zvukova ustima* – djeci je prirodno oponašati zvukove, prije nego progovore prvu riječ oni proizvode zvukove, to mogu biti zvukovi iz prirode, zvukovi tijela, neposredne okoline, glasanje i kretanje životinja, kuhinja, vozila, kupaonice te raznih drugih
- *Odgonetanje zvukova* – djeca pogađaju koji se instrument svira ili koja se životinja glasa dok su im oči sakrivene ili su okrenuta leđima
- *Sviranje po svom tijelu* – pljeskanje, stapanje, toptanje nogama, dlanovima po koljenima, istraživanje zvukova tijela
- *Mijenjanje riječi, tempa dinamike* – odnosi se na poznatu pjesmu ili brojlicu
- *Mali orkestar* – svako dijete dobije pojedini instrument te se igraju orkestra na znak odgojiteljice

Slika 9. Mali orkestar

Izvor: vlastiti izvor

9.1. Aktivno i pasivno slušanje glazbe

Aktivno i pasivno slušanje glazbe su sastavni dijelovi ljudskih života. Mnogo ljudi većinu dana provode s upaljenim radio prijammikom u vožnji, dok kuhaju, dok spremaju, na poslu, a da nisu ni svjesni koja glazba svira. To bi bilo pasivno slušanje, dok aktivno slušanje već predstavlja slušanje sa nekim određenim ciljem.

Pasivno slušanje glazbe puštamo djeci kada im ne želimo previše obratiti pozornost na nju, prilikom izvođenja nekih aktivnosti. Pasivno slušanje je također od velike važnosti pa valja pomno odabrati glazbu koja će pratiti određenu aktivnost. Glazba koja svira kao pasivo slušanje valja biti kao dio slike koja prati taj dan ili aktivnost u vrtiću (Gospodnetić, 2015). Prilikom sportske štafete zasigurno neće svrati uspavanka, nego neka živa i vesela glazba, uz koju će djeca čak i spontano zaplesati i kretati se, ali neće joj pridodati veliku važnost.

Aktivno slušanje je savršeno za razvoj dječje glazbene kreativnosti, a ujedno i savršena prilika za osvijestiti djeci da postoje razne druge vrste skladbi i pjesama osim onih iz Otvorenog radija ili Youtubea. Aktivnim slušanjem potičemo djecu na razmišljanje o onom što su čuli iz koje se može roditi predivna kreativna i maštovita priča. Jednom prilikom je jedna djevojčica ispričala da je šetala šumom i srela prijatelja kojeg samo ona vidi, dok je druga plivala morem i igrala se sa ribicama (slušali smo filmsku glazbu iz animiranog crtića Male sirene).

Prema Gospodnetić (2015) prije samog slušanja djeci treba nagovijestiti upute na koje trebaju obratiti pozornost, neke od njih su:

- Pusti neka te glazba nosi
- plešite onako kako vam glazba priča priču
- sada ćemo nešto čuti što sam ja voljela kada sam bila mala
- neka glazba uđe u vaše prstiće, nožice, srce, kosu, uši,...

Osim navedenih uputa, odgajatelj koji već pozna svoju djecu će znati sam osmisliti neke upute i uvesti u glazbu.

2.1. Glazbene igre

Svaka igra, pa tako i ona glazbena ima veliku ulogu u djetetovom životu. Igre podrazumijevaju zabavu, radost, veselje, kod djece pobuđuju pozitivne emocije i pozitivno utječu na njihovo raspoloženje. Glazbene igre uz sve navedeno, potiču i razvoj glazbenog stvaralaštva, te se njima u odgojno obrazovnom procesu, realizira glazbeni obrazovni cilj. Glazbenim igrama se omogućuje veći broj glazbenih aktivnosti kao što su ples, pjevanje i pokret, utječe se na razvoj glazbenih sposobnosti i razvijaju se ostali aspekti cjelovitog razvoja (Milinović, 2015).

Glazbene igre za djecu najranije dobi prema autoricama Marić i Goran (2013) su:

- *Zabavljalice* – odnosi se na igre s prstićima
- *Cupkalice* – odnose se na igre koje se mogu izvoditi s djetetom koje počinje svladavati sposobnost sjedenja i samostalnog stajanja
- *Tapšalice* – odnosi se na igre iz pljeskanje gdje se tekst ritmički izgovara, a djeca mogu biti u proizvoljnom položaju ovisno o razvojnim mogućnostima
- *Igre zvukovima* – prikladne su za djecu najmlađe dobi, zvuk treba biti prikladan i ne preglasan, te se na različite zvukove mogu pratiti djetetove reakcije

Glazbene igre s pjevanjem, glazbene igre s ritmovima/melodijama su prikladne igre za stariju djecu (Milinović, 2015 prema Manasteriotti, 1978).

Igre s pjevanjem dijele se na:

- *Igre s pjevanjem u krugu* – najbrojnije su i djeca odgovarajućim prizorima stvaraju sliku, npr. Mi smo djeca vesela
- *Igre u koloni* – jedno dijete je vođa, dok ga ostali slijede, naglasak je na ritmičnom hodu pomoću kojeg djeca razvijaju osjećaj tempa
- *Igre slobodnih oblika* – ovise o sadržaju pjesme, npr. igra Ribice gdje djeca slušajući melodiju plešu ono što čuju
- *Igre mješovitih oblika* – kombinacija dvaju ili više osnovnih oblika (Milinović, 2015)

Glazbene igre s ritmovima/melodijama se najčešće baziraju na imitaciji. Moguće ih je izvoditi na nekoliko načina. Prva je uz pomoć odgojitelja gdje on ponovi određenu ritamsku frazu ili otpjeva melodijsku frazu, a djeca nakon toga ponavljaju što su čula. Drugi način je da svako dijete izvede određenu ritamsku ili melodijsku frazu dok djeca imitiraju ono što su čula. Ukoliko su ove igre dobro osmišljene, dijete osim što se igra također i uči, istražuje i dolazi do novih vještina i spoznaja (Milinović, 2015).

9.2. Ples

Ples je kao grana umjetnosti prisutan u vrtićima kao i glazba, jedino što nije detaljno metodički razrađen, a svakako bi bila potrebna, pogotovo studentima metodika plesne kao i glazbene kulture, (Gospodnetić, 2015).

Poput glazbe ples je jezik koji sva ljudska bića razumiju bez upotrebe govora, jedno je od mnogobrojnih ljudskih iskustava koje je nemoguće zatomiti. „Osjećam da je ples nama prirodan jezik, ali da drijema u svakom od nas. Svaki čovjek može iskusiti ples kao način izražavanja svojim vlastitim tijelom i na sebi svojstven način“ (Mary Wigman, 1933)

Bez obzira u kojoj se starosnoj dobi dijete počinje baviti plesom važno je upoznati ga s osnovnim pojmovima i pravilima u plesnoj umjetnosti počevši od:

- Svijesti o vlastitom tijelu i mogućnostima kretanja
- Snalaženja u prostoru
- Osviještenosti u toku pokreta
- Stjecanje tjelesne vještine – plesne tehnike

Voditelj plesnog odgoja mora sam potaknuti djecu na pokret, zatim na ples koji odgovara njegovoj dobi, te stupnju složenosti pokreta. Jednostavni plesni elementi se uvode u rad s djecom predškolske dobi na njima pristupačan način, a može započeti od njihove treće godine života. Prilikom rada važno je poznavati psihofizičke osobine, njihove sklonosti i mogućnosti. (Virant, 2011),

Slika 10. Provođenje plesne aktivnosti u vrtiću

Izvor: vlastiti izvor

10. METODIČKE UPUTE ZA DJEČJE GLAZBENO STVARALAŠTVO

Metodički postupak može se definirati kao skup rada uz pomoć kojih odgojitelj ponavlja pjesmu, brojalicu ili slušanje glazbe unutar aktivnosti (Gospodnetić, 2015). Za svaki segment glazbenog stvaralaštva postoje i poticaji o kojima su pisali mnogi autori. Prilikom ukazivanja na te poticaje svaki odgojitelj bi trebao paziti da svojim primjerom ne otkrije određeni poticaj jer bi takvim činom mogao poljuljati dječje ideje i narušiti dječju kreativnost. (Gospodnetić, 2015). Kreativnost se kod djeteta može razvijati i poticati u svim umjetničkim granama. Na primjer na likovnoj aktivnosti petero djece je sjedilo jedno kraj drugog i crtalo svoju obitelj. Nakon što je svatko završio svoj rad, odgojiteljica je potakla djecu da svoje obitelji pretvore u životinje. Kod skoro sve djece je tata bio lav jer su vidjeli crteže jedni od drugih i tako zatomili svoje likovne stvaralačke ideje. Prema tome svaka uputa bi trebala biti samo izgovorena. Kako navodi Gospodnetić (2015) odgojitelj u aktivnostima u kojima se potiče dječje stvaralaštvo ne pleše djeci, ne crta s djecom i ne oponaša zvukove životinja koje spominje jer je važno da dijete stvara svoju kreaciju (Gospodnetić, 2015). Ima još mnogo poticaja navedenih

u poglavlju „Razvoj dječjeg glazbenog stvaralaštva“, a u slijedećim poglavljima ću obraditi pjevanje, brojalicu i pokretne igre kao poticaj dječjem stvaralaštvu odnosno razvoju dječje kreativnosti.

10.1. Pjevanje

Često djeca prije propjevaju nego što progovore, a u nekolicini slučajeva je djeci puno lakše savladati govorno gradivo ako je ritmično i dostupno vizualiziranju, a pjesma sadrži takve kvalitete. (Herljević, Posokhova, 2007).

„Pjeva domorodac kad se obraća nepoznatim silama, pjeva majka kad uspavljuje dijete, pjeva radnik kad radi, pjeva seljak u polju i dijete u svojim igrama, pjevuši starac kad zasja sunce, pjeva onaj koji voli i tko se nada. I tek kada bi se čovječanstvu zabranilo pjevanje shvatili bismo da je ono potreba ljudskog života“ (Manasteriotti, 1988).

Kao što svaki pojedinac ima potrebu za pjevanjem, tako i dijete pjevušeći, slušajući zvuk svoga glasa istražuje samog sebe što je dobar poticaj za stvaralaštvo. Dijete koje pjeva primjerene pjesme njegovoj dobi razvija svoj glas, glazbeni sluh, osjećaj za ritam i obogaćuje svoj jezik /Marić, Goran, 2013).

Odgovornost je uloga da vrlo pažljivo bira pjesme koje će predstaviti djeci. Mora obratiti pozornost da melodija bude jednostavna, da opseg odgovara djetetovim pjevačkim mogućnostima, odnosno opsegu njegova glasa, te da samo učenje pjesmice bude uklopljeno u dječju igru. Cilj pjevanja u odgojno obrazovnim grupama je potaknuti djecu da pjevnuše melodiju i prate tekst pjesama koje im pjeva odgojitelj, da kod djece probudi radost pjevanja, a što se više bude poticalo na pjevanje djeca će s vremenom i sama početi pjevnušiti te tako stvarati pozitivne emocije kao i potrebu i želju za glazbom i pjevanjem. (Marić, Goran, 2013).

10.2. Brojalica

Brojalice u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju doprinose raznim aspektima djetetova razvoja. Dijete vježba pravilno izgovaranje riječi, razvija osjećaj

za ritam, točno intoniranje riječi i glazbeno pamćenje. Izvodi se na najmanje dva tona različitih visina, te se tako razvija osjećaj za intonaciju i ritam (Milinović, 2015).

Postoje tri vrste brojalica koje navodi Gospodnetić (2015):

- *Brojalice sa ili bez smisla* – brojalice koje imaju smisljeni tekst ili brojalice za koje kažemo da su nonsense
- *Brojalice s melodijom* – brojalice koje se osim što se mogu izgovoriti ritmično i na jednom tonu, mogu biti i melodične, npr. „Iš, Iš, Iš“, „Ide maca oko tebe“, „Boc, boc iglicama“
- *Brojalice u mješovitoj mjeri* – karakterizira ih mijenjanje mjera, imaju nepravilan ritam i nemaju određeno značenje

Brojalice su djeci iznimno zabavne jer se mogu izgovarati u različitoj dinamici, mogu biti izvođene glasno, tiše, od tišeg prema glasnijeg, ili u različitom tempu od sporijeg ka bržem ili obrnuto, npr. „Što hukće lokomotiva“. Mogu biti popratne pljeskanjem ili tapšanjem po koljenima ili odgojitelji mogu izraditi instrumente za svako dijete, a najčešće su to udaraljke.

Slika 11. Primjer udaraljki i šuškalica

Izvor: vlastiti izvor

10.3. Pokretne igre

Pokretne igre mogu biti dramske uz glazbu, a i ne moraju, a najčešće se izvode uz ritam. Neke od navedenih igara prema Gospodnetić (2015) dovode djecu do

različitih stvaranja i otkrivanja, pokreta, rečenica, glazbe, a negdje gdje nije zamišljeno da bi moglo biti dječjeg stvaralaštva, oni naravno uvijek iznenade i vrlo je vjerojatno da će se pojaviti.

Navedeno je puno pokretnih igara prema autorici Gospodnetić (2015), a u nastavku slijede neke od njih. Neke su nastale spontano, neke su osmislili odgojitelji, a neke inspirirane poznatim igrama uz koje su dodane glazba i pokret (Gospodnetić, 2015).

- *Svi kao prvi* – odgojitelj predvodi kolonu koja se može kretati vijugavo, te izvodi različite pokrete koje djeca moraju popratiti, nakon toga se provuče kroz noge pa slijedi onaj drugi koji je prvi
- *Čarobna lopta* – djeca sjede u krugu dok odgojitelji ima „čarobnu loptu“ koju dodaje djetetu, kada dijete primi loptu ona postane drugi oblik, npr. pretvori se u jabuku koju mora pojesti, u gitaru koju mora zasvirati, u plesne papučice s kojima mora zaplesati
- *Igra lutaka na koncu* – odgojitelj pokaže djeci lutke marionete, porazgovara o njima te im objasni kako se kreću, na koncu im zada zadatak da se kreću kao marionete od točke A do točke B
- *Glazbene stolice* – stolice su postavljene u krug i svako dijete stoji kraj stolice, jedna stolica je manje nego djece, dok glazba svira djeca se kreću u krug i kad se glazba zaustavi moraju zauzeti stolicu, ono dijete koje ostane bez stolice ispada iz igre
- *Leteći balon* – djeca se hvataju u krug i jako su skupljeni, nakon što počinju puhati krug se polako širi i nastane veliki balon koji leti zrakom; odgojitelj cijelo vrijeme govori kojim putem i kuda se kreću, što može potaknuti i dječju maštu da vode jedan dio puta

Smatram da su pokretne igre jedne od raznovrsnih kreativnih aktivnosti koje pomažu djeci u cjelokupnom razvoju. Potiče na pozitivan stav o vježbanju, pjevanju, glazbi i sve je puno zanimljivije i raznovrsnije. Djeca pokretom tijela izražavaju svoje emocije, a kretanja kroz prostor će razviti njihovu maštu i stvaralaštvo.

11. ZAKLJUČAK

Glazba prati čovjeka od njegovih najranijih dana i jedna je od prvih umjetnosti koja se razvija od njegovih najranijih dana.

Na kraju ovoga rada možemo zaključiti kako je vrlo važno da poticanje razvoja glazbene kreativnosti kod djeteta bude prisutno u vrijeme njegova odrastanja jer ima velik utjecaj na njegov socio-emocionalni i psihofizički razvoj. Kreativnost djetetu može pomoći u postizanju bržeg osmišljavanja rješavanju zadataka koje će se pojavljivati u njegovu odrastanju, unatoč ulasku u sustav školstva, s lakoćom će primjećivati stvari oko sebe pa i one naizgled nevažne u kojima se možda kriju mnoge zanimljivosti.

Također je važno istaknuti da okolina u kojoj dijete boravi roditelji i obitelj, ali i odgojitelji u njegovu razvoju svakako igraju veliku ulogu i jako su važni. Heda Gospodnetić u svojim istraživanjima naglašava da se može naći veliki broj raznih glazbenih poticaja i primjera koje će pomoći djetetu da se njegova darovitost razvije prema pravom putu, a da ne govorimo o drugim također vrlo kvalitetnim primjerima iz različite literature koja mi je poslužila u izradi ovoga rada.⁵ Namjera mi je bili da ovim radom prikazem skup različitih sposobnosti koje dijete može razviti u ranom djetinjstvu, od glazbenih, sportski, likovnih, čitalačkih pa i mnogih drugih.

Posebno mjesto u razvoju dječje kreativnosti ima glazba. Ona unosi radost i toplinu u svakoj odgojno obrazovnoj skupini. Djeca joj se vesele i raduju. Svaki budući odgojitelj bi trebao nastojati obogatiti svoj rad glazbom, raznim glazbenim igrama i projektima kroz koje će djeca moći učiti o raznim drugim sposobnostima koja će im biti prezentirana kroz igru i pjesmu. Nema ljepšega iskustva od učenja kroz igru i uz veselu glazbu koja pozitivno utječe na najsretnije i bezbrižno razdoblje djetetova života.

⁵ Vidi popis literature na 40. stranici ovog rada

12. LITERATURA

1. Berk, L. E. (2008). *Psihologija cjeloživotnog razvoja*. Zagreb: Naklada slap
2. Cleese, J. (2021). *Kreativnost – kratak i veseo vodič*. Zagreb: Planetopija
3. Cvetković Lay, J., Sekulić Majurec, A. (2008). *Darovito je, što ću s njim?*. Zagreb: Alineja
4. De la Motte-Harber, H. (1999). *Psihologija glazbe*. Zagreb: Naklada Slap
5. Devčić, N.(1974). *Harmonija, Muzička enciklopedija sv. 2*, Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod
6. Dobrota, S. (2012). *Uvod u suvremenu glazbenu pedagogiju*. Split: Filozofski fakultet u Splitu – Odsjek za Učiteljski studij
7. Galbraith, J. (2007). *Kako prepoznati darovito dijete: Savjeti roditeljima da prepoznaju i potaknu darovitost svog djeteta*. Zagreb: Veble commerce
8. Geck, M. (2008). *Kratka povijest glazbe*. Zagreb: Mozaik knjiga
9. Gospodnetić, H. (2015). *Metodika glazbene kulture za rad u dječjim vrtićima*, Zagreb: Mali profesor
10. Hrvatski pedagoško književni zbor, (2002). *Poticanje darovite djece i učenika*. Zagreb: ZiB MLADOST
11. Jackson, N. (2009). *Mala knjiga glazbe za učionicu*. Buševac: Ostvarenje d.o.o.
12. Jurišić, G., Sam Palmić, R. (2002). *Brojalica: snažni glazbeni poticaj*. Rijeka: Adamić
13. Manasteriotti, V. (1981). *Prvi susreti djeteta s muzikom*. Zagreb: Školska knjiga
14. Manasteriotti, V. (1982.), *Muzički odgoj na početnom stupnju*. Zagreb: Školska knjiga
15. Manasteriotti, V., Jazbec, M. (1988). *Zbornik pjesama i igara za djecu: Priručnik muzičkog odgoja*. Zagreb: Školska knjiga
16. Marić, LJ., Goran, LJ. (2013). *Zapjevajmo radosno*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga
17. Slunjski, E. (2006). *Kad djeca istražuju*. Varaždin: Nadica Stanek
18. Stevanović, M. (2002). *Škola i stvaralaštvo*. Labin: Media Design
19. Stevanović, M. (2003). *Modeli kreativne nastave*. Rijeka: Andromeda
20. Šmit, M. B. (2001). *Glazbom do govora*. Zagreb: Naklada Haid
21. Von Kraft, T., Semke, E. (2008). *Kako otkriti i potaknuti darovitost*. Zagreb: Mozaik knjiga

22. Walker, S.Y. (2007). *Darovita djeca: vodič za roditelje i odgajatelja*. Zagreb: Veble commerce
23. Winner, E. (2005). *Darovite djeca: mitovi ili stvarnost*. Buševac: Ostvarenje d.o.o.

Članci:

24. Bačlija Sučić, B. (2018). *Dječje glazbeno stvaralaštvo: stvaralački i autotelični aspekt*. https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=317325
25. Habuš Rončević, S. (2014). *Neke suvremen uloge odgojitelja u glazbenom odgoju djece rane i predškolske dobi*.
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=202291
26. Huzjak, M. (2006). *Darovitost, talent i kreativnost u odgojnom procesu*.
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=41460
27. Kadum, S. (2018). *Divergentno mišljenje u procesu suvremenoga odgoja i obrazovanja*.
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=322443
28. Somolanji, I., Bognar, L. (2008). *Kreativnost u osnovnoškolskim uvjetima*.
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=37920
29. Svalina, V., Bognar, L. (2012). *Glazba i glazbeno obrazovanje u starom i srednjem vijeku*.
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=204623
30. Šimunović, Z. (2012). *Otkrivanje i rad s darovitim učenicima u glazbenoj školi*.
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=179513
31. Vidulin, S. (2016). *Glazbeni odgoj djece u predškolskim uvjetima: mogućnosti i ograničenja*.
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=243566

13. POPIS SLIKA

Slika 1. Kreativnost

Slika 2. Učitelj i učenik lire

Slika 3. Schola Cantorum

Slika 4. Plesna skupina RiS – RiSići (4-6 god.)

Slika 5. Proba za završnu priredbu odgojno obrazovne skupina „Dupini“, DV Loptica, Viškovo

Slika 6. Troprstenasta teorija darovitosti

Slika 7. Put ka talentu

Slika 8. Izvođenje vlastitog talenta u praksi – djeca plešu

Slika 9. Mali orkestar

Slika 10. Provođenje plesne aktivnosti u vrtiću

Slika 11. Primjer udaraljki i šuškalica

14. POPIS TABLICA

Tablica 1. Usporedba kvaliteta konvergentnog i divergentnog mišljenja

Tablica 2. Divergentno mišljenje – nivo genijalnosti

Tablica 3. Tijek razvoja glazbenih sposobnosti

Tablica 4. Teorija 10 000 sati

Tablica 5. Pretpostavke razvoja glazbenog talenta

SAŽETAK

Glazba je vrlo važna u odgoju djeteta pa prema tome i u odgojno obrazovnim ustanovama, a i u obiteljskom okruženju. Ona je prvenstveno značajna za razvoj dječje kreativnosti i stvaralaštva što se manifestira i na ostala područja djetetova razvoja kao i u njegovom budućem profesionalnom životu. Prema tome može se reći da glazba ima značajnu ulogu u svim aspektima djetetova razvoja.

U nastojanju da se pobliže objasni razvoj glazbene kreativnosti kod djece, ovaj rad započinje općim definicijama o pojmovima „kreativnost“ i „glazba“. Naglasak se stavlja na poticaj i razvoj glazbene kreativnosti i sposobnosti djece predškolske dobi. Definira se i pojam „darovitost“, te se govori o poticaju razvoja darovitosti s posebnim obzirom na glazbenu darovitost u kojoj ključnu ulogu, osim roditelja, ima i odgojitelj.

Cilj rada je da se na osnovu dostupne literature, te vlastitih iskustava predoči uloga odgojitelja u poticanju razvoja glazbene kreativnosti djece predškolske dobi. Rezultati analize relevantne literature pokazuju da djeca najviše upijaju znanja i uče kada slobodno istražuju i zadovoljavaju svoju istraživačku radoznalost željnu raznolikog iskustva. U takvim situacijama najviše mu može pomoći pozitivno okruženje u kojemu živi, te sposoban i kompetentan odgojitelj koji razumije djetetove potrebe i pomaže mu u otkrivanju i razvoju kreativnosti.

Ključne riječi: dječja glazbena kreativnost, glazbena darovitost, glazbene sposobnosti, poticajna okolina, odgojitelj, vrtić

SUMMARY

Music is very important part of the child's upbringing, and therefore is equally important in educational institutions, as well as in the family environment. It is primarily important for the development of children's creativity, which is also manifested in other areas of children's development as well as in their future professional life. Therefore, it can be said that music plays a significant role in all aspects of a child's development. In order to explain the development of children's musical creativity in more details, this diploma thesis begins with the general definitions of terms "creativity" and "music".

The emphasis is placed on the encouragement and development of musical creativity and ability of preschool children. The term giftedness is also defined in this thesis that says a lot about encouraging the development of children's giftedness especially with regard to musical giftedness, in which the educator, in addition to parents, has a key role.

The aim of this diploma thesis is to present the role of educators in the process of encouraging the development of musical creativity among preschool children. The thesis is based on the available literature and the educator's own experience. The results of the analysis of the relevant literature show that children absorb knowledge and learn the most when they freely explore and satisfy their research curiosity, and eagerness for diverse experience. In such situations, they are helped by the positive environment in which they live, as well as by the capable and competent educator who understands children's needs and help them discover and develop creativity.

Key words: children's musical creativity, musical giftedness, musical abilities, stimulating environment, educator, kindergarten